

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA YOSHLARNING IJTIMOIY FAOLLIGINI OSHIRISHNING FALSAFIY TALQINI

Sherov Arziquil Norboyevich,
CHDPU tadqiqotchi

Annotatsiya. Raqamlashtirish sharoitida yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish jamiyat taraqqiyotida katta ahamiyatga ega. Raqamlashtirish yoshlarning jamiyat hayotida ishtirok etishi uchun yangi imkoniyatlar yaratadi, muloqot va o'zaro munosabatlarning yangi shakllarini shakllantiradi, fuqarolik faolligini va qarorlar qabul qilishda ishtirokini rivojlantirishga yordam beradi. Ushbu maqolada raqamlashgan olamda yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirishning o'ziga xos xususiyatlari yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: yoshlar, ijtimoiy faollik, raqamlashtirish, ijtimoiy soha

ФИЛОСОФСКОЕ ИНТЕРПРЕТИРОВАНИЕ ПОВЫШЕНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ МОЛОДЕЖИ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ

Шеров Арзикул Норбоевич,
научный сотрудник ЧГПУ

Аннотация. Повышение социальной активности молодежи в условиях цифровизации имеет большое значение для развития общества. Цифровизация создает новые возможности для участия молодежи в общественной жизни, формирует новые формы общения и взаимодействия, способствует развитию гражданской активности и участия в принятии решений. В данной статье выделены особенности повышения социальной активности молодежи в цифровом мире.

Ключевые слова: молодежь, социальная активность, цифровизация, социальная сфера

PHILOSOPHICAL INTERPRETATION OF INCREASING THE SOCIAL ACTIVITY OF YOUTH IN THE CONDITIONS OF DIGITAL TRANSFORMATION

Sherov Arzikul Norboyevich,
Researcher CSPU

Annotation. Increasing the social activity of youth in the conditions of digitalization is of great importance for the development of society. Digitalization creates new opportunities for young people to participate in public life, forms new

forms of communication and interaction, helps to develop civic activity and participation in decision-making. This article highlights the specific features of increasing the social activity of youth in the digitalized world.

Keywords: youth, social activity, digitalization, social sphere

KIRISH

Bugungi zamonaviy globallashtirilgan, raqamlashtirilgan davrda mamlakatimizda davlat va inson munosabatlarini ushlab turuvchi, o'z-o'zini anglab, har bir harakatini muvofiqlashtiruvchi shaxsga xos bo'lgan eng muhim va umumiy xususiyat bu uning faolligidir. Shaxs aynan turli faolliklar jarayonida shakllanadi, o'zligini namoyon qiladi. Demak, faollik yoki inson faoliyati passiv jarayon bo'lmay, u ongli ravishda boshqariladigan faol jarayondir.

Ijtimoiy faollik keng tushuncha bo'lib, u har bir kishining hayotdagi, turmushdagi tutgan o'rnini, ijtimoiy voqelik, unda yuz beradigan o'zgarish, yangiliklarga munosabati, shuningdek uning yaratuvchilik borasidagi ishtiroki kabilardagi faolligini anglatadi.

Yoshlarning ijtimoiy faolligini o'rganishning doimiy dolzarbligi har bir yangi avlodning shakllanishi turli sharoitlarda sodir bo'lishi, har bir avlod uchun ijtimoiy muhitning dinamik o'zgarishi yangi vazifalarni qo'yishi va ularni amalga oshirish uchun mavjud vositalar doirasini belgilab berishi bilan bog'liq.

ADABIYOTLAR TAXLILI METODOLOGIYASI

Yoshlarning ijtimoiy faolligi muammosi ijtimoiy faollik konsepsiyasining mazmuni kabi juda ziddiyatli. Mamlakatimizda qabul qilinayotgan qonun va qarorlarning 60 % ga yaqini aynan yoshlar masalalariga qaratilgan. Yoshlar masalalari davlat siyosati darajasiga olib chiqilgan. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 28.01.2022 yildagi "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" gi PF-60-sonli Farmoni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 11.09.2023 yildagi PF-158-sonli "O'zbekiston — 2030" strategiyasi to'g'risida Farmoni hamda "2030-yilgacha bo'lgan davrda barqaror rivojlanish sohasidagi milliy maqsad va vazifalarni amalga oshirishni jadallashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" qarorlari aynan yoshlarni har tomonlama rivojlangan shaxslar sifatida shakllantirishga qaratilgandir. Prezidentimiz o'zlarining "Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi" nomli asarlarida aynan yoshlar ijtimoiy faolligini oshirish maqsadida olib borilayotgan islohotlarga to'xtalib o'tganlar.

Bundan tashqari, bir qator olimlarning ishlari yoshlarning ijtimoiy faolligini o'rganishga bag'ishlangan: E.S.Sokolova, D.V. Krotov, A.V. Kostrikin, S.P.Ivanenkov, V.Z. Kogan va boshqalar

Ijtimoiy faoliyat hodisasining tabiati va mohiyati, uning tuzilishi va rivojlanishning umumiy qonuniyatlari K.A. Abulxanova-Slavskaya,

E.A.Anufriyeva, A.N. Leontiyev, A.V. Mudrik, T.N.Malkovskaya, V.A.Petrovskiy, S.L. Rubinshteyn kabi olimlar asarlarida ochib berilgan.

MUXOKAMA VA NATIJALAR

Bugungi kundagi islohotlar yoshlarning iste'dodi va qobiliyati, ezgu intilishlarini to'liq ruyobga chiqarish, ijtimoiy faoligini oshirish, hayotda munosib o'rin egallashlari uchun [2] amalga oshirilmoqda. Xususan, 2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasining 4-yo'nalishi "Adolatli ijtimoiy siyosat yuritish, inson kapitalini rivojlantirish" [1] bo'lib, aynan inson kapitalini rivojlantirish va yoshlar ijtimoiy faolligini kuchaytirishga alohida to'xtalib o'tilgan. O'z-o'zidan ko'rinib turibdiki, yoshlar mamlakatimiz aholisining faol qismi bo'lib, bu o'zgarib borayotgan jamiyat sharoitida ularni o'rganish, jumladan, ijtimoiy faolligini oshi rish zaruriyatini belgilaydi. Har qanday jamiyatning va uning ijtimoiy sohasining, xususan, mustahkamlanish, yangilanish va modernizatsiyaga bo'lgan ekzistensial ehtiyojini yosh avlodning ijtimoiy-siyosiy jarayonlarda faol ishtirokisiz qondirib bo'lmaydi.

Yoshlar faolligini shakllantirish va rivojlantirish muammolari ijtimoiy fikrning barcha davrlarida faylasuflar, sotsiologlar, siyosatshunoslar va psixologlar tomonidan o'rganilgan.

S.P.Ivanenkov va A.V. Kostrikinning fikriga ko'ra, "ijtimoiy faollikni jamiyatda yoki ma'lum bir ijtimoiy guruhda qabul qilingan, masalan, jamoat tashkilotlari va harakatlarda, kompaniyalarda ishtirok etish, yoshlar jamoalariga qo'shilish bilan solishtirganda, jamoat manfaatiga qaratilgan turli ijtimoiy amaliyotlarda ishtirok etishning kuchayishi" [5, 84] deb hisoblash mumkin.

P.D. Pavlenok ijtimoiy faoliyatni "shaxs, ijtimoiy guruh, jamoaning obyektiv ijtimoiy sharoitlarni o'zgartirishga, shaxsning ijtimoiy fazilatlarini shakllantirishga qaratilgan ongli, maqsadli faoliyati" [9, 204] deb qaraydi.

Sanab o'tilgan ta'riflar orasida umumiy tendensiyalar qayd etilgan: "faoliyat - bu faoliyat subyekti sifatidagi shaxsning sifati, ijtimoiylik esa uning faoliyatga yo'naltirilganligini va uning ijtimoiy ahamiyatini" ta'kidlaydi [7, 323].

A.V. Ivanov fikricha, "ijtimoiy faollik - bu faol, maqsadli, ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan faollik va boshqa odamlarning manfaatlarini ko'zlab harakat qilishga tayyorlikda namoyon bo'ladigan shaxsning murakkab yaxlit sifati"dir [7, 325]. Darhaqiqat, yoshning ijtimoiy faollik darajasini oshirish uchun ijtimoiy faollikni rivojlantirish texnologiyasidan foydalanish muhimdir.

Shuni ta'kidlash kerakki, zamonaviy jamiyat eng yangi axborot-kommunikatsiya tizimlari va texnologiyalarining rivojlanishi tufayli global o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. "Raqamli" (davr, sivilizatsiya, iqtisod, siyosat, shaxs, boshqaruv, mehnat, ta'lim va boshqalar) asosiy tushunchasi bilan

bog'liq bo'lgan bu o'zgarishlar yangi voqelikni, yangi shaxsni va yangi jamiyatni yaratadi.

Mamlakatimiz rivojlanishining hozirgi bosqichida yoshlarning shakllanishi o'rnatilgan qadriyatlarni buzish va yangi munosabatlarni shakllantirishning qiyin sharoitlarida sodir bo'ladi. YA'ni, "...tavakkalchilik sharoitida, noaniqlik sharoitida rivojlanadi" [4, 173]. Natijada yoshlarda noumidlik, sarosimaga tushish, ertangi kunga ishonchsizlik va hozirgi zamonda hech narsani o'zgartirishni istamaslik hissi paydo bo'ladi. Bu his-tuyg'ular, ayniqsa, ijtimoiy foydali faoliyatning markaziy bo'g'ini bo'lmaganligi sababli, ko'pincha o'z-o'zini anglash, yetakchilik, ijodiy fazilatlarni namoyon etish imkoniyatiga ega bo'lmagan yoshlarda yaqqol namoyon bo'ladi. Yoshlarning ijtimoiy faolligi darajasining pasayishi shaxsning degradatsiyasiga olib keladi va butun jamiyat rivojiga salbiy ta'sir qiladi. Bundan tashqari, yoshlarning ijtimoiy faolligining pasayishi demokratiya uchun haqiqiy tahdiddir, chunki keyingi avlodlar tegishli ijtimoiy amaliyotlarda kamroq ishtirok etadilar.

Ma'lumki, yoshlar virtual dunyoda faolroq (ular nafaqat ijtimoiy tarmoqlarda muloqot qiladilar, onlayn o'yinlar o'ynaydilar, kino tomosha qiladilar va musiqa tinglaydilar, balki kelajakda ularning ijtimoiy yoki moddiy kapitaliga aylanadigan yangi ko'nikmalarni o'rganish orqali pul ishlashga harakat qiladilar). Darhaqiqat, raqamlashgan olam jismoniy faollik darajasini pasaytiradi (yoshlar uyda va virtual dunyoda avvalgidan ko'ra ko'proq vaqt o'tkazishadi). Buning natijasida "biologik ritmlarni o'zgartiradigan va buzadigan uyqu vaqtlari uzoqroq va keyinroq uxlash vaqti keladi"[8].

Yoshlar o'zlari uchun ijtimoiy yo'l yoki ijtimoiy faollikning har qanday shaklda namoyon bo'lishini topa olmasalar, ko'proq sezgir, ruhiy tushkunlik va apatiyaga moyil bo'ladilar. Ushbu energiyani ijtimoiy amaliyotlar sohasiga yo'naltirish (R.V. Ivanov [6], O.A. Polyushkevich [10], P.A. Treskin [13]) ularga ijtimoiy xizmatning turli bo'shliqlarini (ko'ngillilar va ko'ngillilar faoliyati) topishga imkon beradi. Agar biron sababga ko'ra bu amalga oshirilmasa, biz ko'pincha mantiqsiz motivlar va hukmlarga asoslangan norozilik o'zini namoyon qilishga olib keladigan umidsizlik jarayonlarini qayd etishimiz mumkin (R.G. Ardashev [3]).

Zamonaviy sharoitda ijtimoiy faollikni rivojlantirish uchun yangi vektorni belgilovchi bunday muhim omil raqamlashtirish, aloqa va ijtimoiy o'zaro munosabatlarning turli tomonlarini virtualizatsiya qilishdir. Bugungi kunda deyarli har bir inson, ayniqsa, yoshlar u yoki bu tarzda virtual olam bilan aloqaga kirishadi yoki uning ishtirokchisi hisoblanadi. Shunga ko'ra, virtual haqiqat - bu ijtimoiy faoliyatning namoyon bo'lishi, amalga oshirilishi, shuningdek, o'zini o'zi anglash -

qobiliyatlari, imkoniyatlari, rivojlanishi uchun keng imkoniyatlar mavjud bo'lgan makon [12].

Virtual dunyoning shaxsga ta'siri kuchayib borayotganini belgilovchi omillardan biri unga kirishning ochiqligidir. Virtual haqiqatga ommaviy kirishning texnik va moddiy asosi bu uni ta'minlovchi qurilmalar - smartfonlar, kompyuterlar, shuningdek, Internetga kirish xizmatlari uchun tarif rejalarining keng tarqalishi va mavjudligidir [11] Bu omil ham yoshlarning ijtimoiylashuviga ijobiy va salbiy ta'sirini kengaytirib bormoqda.

Yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish uchun raqamlashtirishning afzalliklari sifatida quyidagilarni keltirish mumkin:

Birinchidan, muloqot va o'zaro hamkorlik imkoniyatlarini kengaytirish. Bu jihatlar yoshlarni ijtimoiy tarmoqlar, messenjerlar va boshqa raqamli platformalar yoshlarga oson muloqot qilish, axborot almashish, tadbirlar va kampaniyalar tashkil etish, umumiy muammolarni hal qilish uchun hamfikrlarni topish imkonini beradi.

Ikkinchidan, axborot va ta'lim olish imkoniyati. Bunda Internet tarmog'i yoshlarning bilim va ko'nikma saviyasini oshirish, dunyoqarashini kengaytirishga xizmat qiluvchi keng ko'lamli ta'lim resurslari, onlayn kurslar va ma'lumotlarni taqdim etadi.

Uchinchidan, qarorlar qabul qilish va jamoatchilik bilan muloqotda ishtirok etish. Raqamli platformalar yoshlarga dolzarb masalalarni muhokama qilishda ishtirok etish, o'z fikr va takliflarini bildirish, mahalliy va milliy miqyosda qarorlar qabul qilinishiga ta'sir o'tkazish imkonini beradi.

To'rtinchidan, tanqidiy fikrlash va raqamli savodxonlikni rivojlantirish. Bu jihat yoshlarni raqamli texnologiyalar bilan ishlash axborotni tanqidiy tahlil qilish, xavf va imkoniyatlarni baholash va raqamli muhitda mas'uliyatli xatti-harakatlar ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Beshinchidan, yoshlar tashabbuslari va loyihalarini qo'llab-quvvatlash. Bu omil raqamli platformalarda mablag' izlash, yoshlar loyihalari va tashabbuslarini ilgari surish, shuningdek, yoshlar o'rtasida tajriba almashish va hamkorlik qilish imkonini beradi.

Yana shuni aytish mumkinki, yoshlarning ijtimoiy faolligini muvaffaqiyatli raqamlashtirish uchun zarur shartlar sifatida raqamli savodxonlik va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish; yoshlarga raqamli texnologiyalardan xavfsiz va samarali foydalanish ko'nikmalarini o'rgatish, shuningdek, axborotni tanqidiy baholash muvaffaqiyatning asosiy omili hisoblanadi. Shu bilan birga raqamli texnologiyalar va resurslardan teng foydalanishni ta'minlash orqali aqamli tengsizlikni bartaraf etish, ijtimoiy mavqei va yashash joyidan qat'i nazar, barcha yoshlarning internet va raqamli qurilmalardan foydalanishini ta'minlash zarur bo'ladi.

Raqamlashgan sharoitda yoshlar ijtimoiy faolligini oshirishda xavfsiz va inklyuziv raqamli muhitni yaratishga e'tibor berish kerak. Bu esa yoshlarni raqamli muhitdagi kiberbulling, dezinformatsiya va ekstremizm kabi salbiy hodisalardan himoya qilish mexanizmlarini ishlab chiqish, barcha yoshlar uchun teng imkoniyatlarni ta'minlash zaruriyatini keltirib chiqaradi.

Yuqoridagi omillardan tashqari yana yoshlar tashabbuslari va loyihalarini qo'llab-quvvatlash masalasi ham muhim ahamiyatga ega. Chunki ijtimoiy muammolarni hal etishga, yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirishga qaratilgan yoshlar tashabbuslarini amalga oshirish uchun sharoit yaratish zarur.

Yana bir muhim jihatlaridan biri davlat, jamiyat va yoshlarning o'zaro hamkorligidir. Raqamlashtirish sharoitida yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish bo'yicha samarali strategiya va chora-tadbirlar ishlab chiqish uchun davlat, jamoat tashkilotlari va yoshlar o'rtasida konstruktiv muloqotni yo'lga qo'yish lozim.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, raqamlashtirish yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish uchun keng imkoniyatlar ochadi, biroq bu imkoniyatlarni amalga oshirish uchun raqamli muhitning foydasi ham, xavf-xatarini ham hisobga olish, shuningdek, yoshlarda raqamli makonda tanqidiy fikrlash va mas'uliyatli xulq-atvorni shakllantirish uchun shart-sharoit yaratish zarur. Chunki raqamlashtirish yoshlarning jamiyat hayotida ishtirok etishi uchun yangi imkoniyatlar yaratadi, muloqot va o'zaro munosabatlarning yangi shakllarini shakllantiradi, fuqarolik faolligini va qarorlar qabul qilishda ishtirokini rivojlantirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 28.01.2022 yildagi "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" gi PF-60-sonli Farmoni //
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Uchinchi nashr. – Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2022. – 257 b.
3. Ардашев Р.Г. Виртуализация в новых смысложизненных ориентациях россиян // Глобальные и региональные воздействия в системе современных обществ. сборник научных трудов. Иркутск, 2021. С. 130–134.
4. Зубок Ю.А. Социальная регуляция в условиях неопределенности. Теоретические и прикладные проблемы в исследовании молодежи / Ю.А.Зубок, В. И. Чупров. - М.: Acfdemia, 2008. –с.173.
5. Иваненков С.П., Кострикин А.В. Проблемы исследования социальной активности молодежи // СПб., 2009., №3, -С.84.
6. Иванов Р.В. Виртуальная социализация молодежи: социально-философский анализ // Социальная реальность виртуального пространства.

материалы IV Международной научной конференции. Иркутск, 2022. С. 36–41.

7.Иванов А.В. Методика формирования социальной активности учащегося. Учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. Заведений. - М., 2013.

8.Маслодудова Наталья Владимировна Социальная активность молодежи в условиях неопределенности // Социология. 2023. №3. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sotsialnaya-aktivnost-molodezhi-v-usloviyah-neopredelennosti> (дата обращения: 21.06.2025).

9. Павленок П.Д. Методология и теория социальной работы. Учебное пособие. - М.: ИНФРА-М, 2008.

10. Полюшкевич О.А. Просоциальные практики в провинциальном городе: креативность и профанность публичного пространства // Социология. 2021. № 4. С. 129–135.

11. Селиванова С.С. Семья как основа социализации современной молодежи в Республике Башкортостан / В сборнике: Проблемы функционирования и развития территориальных социально-экономических систем. Материалы XIII Международной научнопрактической internet-конференции. – Уфа: ИСЭИ УФИЦ РАН, 2019. – С. 200-205.

12. Технология социальной работы. Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Под ред. И.Г. Зайнышева. - М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002.

13. Трескин П.А. Молодежные некоммерческие организации как современный социальный лифт // Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского. Серия: Социальные науки. 2022. № 3 (67). С. 154–158.

14. G'affarova G.G'. Kreativlik inson kapitalini rivojlantirish omili sifatida. NamDU Ilmiy Axborotnomasi 2024-8-son. 133-137-b

15. G'affarova G.G' Kreativlik falsafasi. NamDU Ilmiy Axborotnomasi 2024-6-son. 280-283-b

16. Gulamzhanovna, G.G. (2024). The Need for Creativity in the Development of Human Capital. Miasto Przyszłości, 52, 685–690. Retrieved from <http://miastoprzyszlosci.com.pl/index.php/mp/article/view/4698>

17. Гаффарова, Г. (2023). Молодежного Сознания В Цифровом Обществе. Central Asian Journal of Literature, Philosophy and Culture, 4(2), 13-17. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/HCBVN>

18. Gaffarova, G. (2023). Transformations of youth consciousness in a digital society. ISJ Theoretical & Applied Science, 2(118), 1-5.